

חדשות הקיבוץ / חדשות התנועה / דעות / כלכלה ומשפט / מעורבות / פנאי ואוכל / שווה לדעת / הקמפוס של mynet / המיוחדים

מיינט קיבוץ / חדשות

דרישת שלום מלבנון: סיפורם של חברי הכשרת גבת שנפלו בשבי

בבית הפלמ"ח יוצג בהקרנת בכורה סרט חדש, 'אמא, זה נגמר', העוסק בפרשת חמשת חברי הפלמ"ח מהכשרת גבת שיצאו בשנת 1947 לסיור בגבול לבנון וממנו לא שבו, עד ששחררו בהסכם חילופי שבויים * "חשוב לי להנחיל את התקופה לצעירים ולמבוגרים שלא חוו אותה", אומרת הבמאית שושי בן-חמו

קרני עם-עד / עודכן 24.03.17, 11:33

שבויים בכלא בלבנון (צילום: אסיר לבנוני בשם אדיב)

ישעיהו גביש היה אחד מחמישה סיירי פלמ"ח מהכשרת גבת שהיו מיועדים להקים את קיבוץ יפתח ונפלו בשבי הלבנוני. אחיו הבכור של ישעיהו, יהודה, נהרג לביל הגשרים בינוי 1946. הוא התעקש להתגייס לשורות הפלמ"ח, על אף עמדתה של אמו, שאמרה לו "אני את שלי כבר נתתי".

במסגרת שירותו בפלמ"ח נשלח באוקטובר 1947 למשימה בגבול לבנון, רק נפס ונשלח לשבי בביירות. רק לאחר שנה וחצי שוחררו החמישה ושוב לחיק משפחותיהם בישראל.

"אמא, זה נגמר", אמר גביש במפגש המרגש לאחר שחרורו לאמו, שעוד כאבה את מותו של בנה הבכור, אמו שלא ידעה עד לאותו רגע מה עלה בגורל בנה האמצעי. המשפט האופטימי הזה הפך כעבור שבועים שנה לשמו של הסרט הדוקומנטרי שיצרה הבימאית שושי בן-חמו (לוחמי הגטאות) על הפרשה, וצילם דימה זוזוליה.

בן-חמו היא זו שיצרה ב-2006 גם את הסרט 'קבר יש רק אחד', העוסק בסיפור ליל הגשרים. ב-30 במרץ תיערך הקרנת בכורה חגיגית של הסרט בבית הפלמ"ח. ענייני של הסרט בחמישה שנפלו בשבי וחזרו לבסוף מידי הלבנונים. ארבעה מתוך חמשת גיבורי הסרט כבר אינם בין החיים, ולא יזכו לראות את סיפורם ואת הראיונות שנעשו עמם על המסך הגדול.

עיניים והצלפות

יגאל אלון, אז מפקד הפלמ"ח, היה זה שהורה לשלוח פטרולים לגבול סוריה ולבנון לצורך איסוף מודיעין על תנועות צבאות האויב, מפני שהיה מובן לכול שמיד לאחר עזיבת הבריטים את הארץ עד אמצע 1948 יבקשו מדינות ערב לפלוש לשטחי ישראל.

אף שהזהרו לא לעבור את הגבול, טעו הסיירים בדרכם ונלקחו בשבי - הן לסוריה והן ללבנון. אנשי הפלמ"ח שיצאו לאזור קונטרה נלקחו בשבי לדמשק, אך שוחררו כעבר זמן קצר. לעומת זאת, ישעיהו וחבריו - יהודה יהודאי, אברהם ענבי, יחיאל אודן ויצחק סלע - נלקחו בשבי על ידי משמר הגבול הלבנוני סמוך למקום שבו נהרגו ונחטפו עשרות שנים אחרי כן אודי גולדווסר ואלדד רגב ז"ל.

בתחילה הובלו החמישה לכפר רמייה בלבנון, תוך כדי ששוביהם צועקים עליהם ומכים בהם ללא רחם. בריאיון שהעניקו ארבעה מהשבויים לאורה ערמוני (עיתון הקיבוץ, 2007), סיפר אברהם ענבי: "בדרך המצאנו סיפור כיסוי שאנחנו תלמידי בית ספר חקלאי בגבת שטעו בדרך, ופגשנו ערבי זקן שמכר לנו את האקדחים והרימונים כדי

שנשמור על עצמנו".

הגרסה לא ממש שכנעה את השובים מלבנון. הם לקחו את הלוחמים מישראל לחקירה קשה שלווה בשיטות עינויים שונות, כגון הצלפות בכפות הרגליים. לאחר מכן הועברו החמישה לעיר צור, משם לצידון וב-22 באוקטובר הובאו לצינוק בכלא החול בבירות, שם שהו בבדידות מספר שבועות.

החודשים לאחר מכן היו טובים הרבה יותר, בעיקר הודות לכסף שקיבלו החמישה מגורמים שונים בישראל. העינויים פסקו, האוכל הפך סביר, וגם החקירות התנהלו בצורה רכה יותר. הם הועברו למקום שהיה מיועד לאסירים הפליליים שטרם נשפטו, ושם העבירו את הזמן תקופה מסוימת עם עוד חמישים אסירים.

במשפט שהתקיים בדצמבר 1947 כונו חמשת אנשי הפלמ"ח "מרגלים" (מה שאפשר גזר דין מוות) וגם "מרעילי בארות", שכן הם הואשמו בכך שניסו להרעיל את המים של הכפרים הלבנוניים הסמוכים לגבול.

רק לאחר שנפגש עם החוקרים עו"ד אהרון חוטר ישי, שניהל עסקים עם בעלי קרקעות מלבנון, הוחלף האישום באחזקת נשק בלתי חוקית ובהסגת גבול. הם נשפטו לשלוש שנות מאסר, ומדי פעם בפעם פגשו יהודים שנכלאו באשמת חתירה תחת השלטון.

הצלב האדום העביר להם ומהם מכתבים, ולאחר תקופה של שנה וחצי בכלא שוחררו החמישה בהסכם שביתת הנשק. דוד בן-גוריון היה זה שהתנה את ההסכם בכך שכל השבויים מישראל ישוחררו בתמורה לשחרורם של שבויים מסוריה ומלבנון.

רגע השחרור במעבר ראש הנקרה היה מרגש במיוחד. ב-15 במרץ 1949 רצו לעבר השבויים קרובי משפחה רבים וחברים מיפתח ומראש הנקרה, שעלה זמן קצר לפני כן על הקרקע.

בשביל ההיסטוריה

את הסיפור הזה הפכה שושי בן-חמו לסרט תיעודי, שהתבסס בעיקרו על חומרים שנדלו מהיומנים ומהמכתבים שנשלחו מהשבי, וכן על ראיונות שערכה עם ארבעה מהשבויים לשעבר בכלא עכו ובצינוק שהפך למוזאון.

לא מעט מחומרי הסרט מתבססים על הספר 'בשבי לבנון' (2006), מאת דב גביש, אחיו הצעיר של ישעיהו גביש ז"ל. גם אחד מבניו של ישעיהו, אבנר, תרם לא מעט לתחקיר ולהפקה של הסרט. "עברתי על הטיוטות של הספר והתרגשתי מאוד", בזכרת בן-חמו.

"זה היה חיבור משפחתי ישיר לסרט שעשיתי על ליל הגשרים. ידעתי שצריך לראיין בזמן קצר את האנשים בשל גילם המתקדם, והתחלתי לצלם בתחילת 2010. עדיין לא היה כסף לסרט, אבל ראיית ארבעה מהאנשים. לאחר מספר חודשים נפטר ישעיהו גביש, וזמן קצר אחריו גם יצחק סלע. לאחר מותם עשיתי הפסקה של מספר שנים בלי לדעת מה יעלה בגורלו החומר שכבר היה ביד. אז היה אקזיט של מפעל ביפתח, חברים קיבלו סכומי כסף יפים, ותמר, אלמנתו של ישעיהו, החליטה לתת כסף לטובת השלמת הסרט. באותו זמן התחבר אליי גם אבנר, הבן, והמשכנו לעבוד על הסרט".

מה צילמת לאחר שמרבית גיבורי הפרשה כבר לא היו בחיים?

"בין השאר את המקום שבו נפלו בשבי, סמוך לזרעית, ומשקיף על כפר רמייה. צילמתי גם במוצב לבנה, שכיום הוא מחוץ לגבולות ישראל. תמונות סטילס רבות צולמו בכלא עצמו על ידי צלם בשם אדיב. מדובר בחומר מרתק".

מה את מצפה שיקרה עם הסרט?

"אני לא יוצרת סרטים בשביל שיוקרנו בטלוויזיה, הן משום שהדרישות של הערוצים מחמירות מאוד, והן כי מסגרת הזמן המותר מצומצמת הרבה יותר. לי חשובה ההיסטוריה והתיעוד שלה. הסרט שעשיתי ב-2006 על ליל הגשרים לקח אותי למקומות שלא שיערתי שאגיע אליהם. אני מראה אותו לחיילים, ולאחר מכן אנחנו מבקרים בגשר אכזיב ובמערה ברכס חניתה, ששימשה מסתור מפני האנגלים. חשוב לי להנחיל את התקופה טרם קום המדינה לצעירים ולמבוגרים שלא חוו אותה. אני רוצה שגם הסרט החדש יעשה את העבודה. אני מאמינה שכך אמנם יקרה".